

POPOTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gl., za pol leta 1 gl. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovolijo pošiljati (frankirani) vredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa opravištvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina: Skupno in vzajemno delovanje učiteljev na večrazrednicah. — Leop. Volkmer. — Ščinkovec ali zeba. — Pisma Popotniku: Iz Mrzle doline. Iz Zakotij. — Narodno (Pravljice iz Slovengraškega okraja.) blago. — Dopisi. — Novice in razne stvari. — Listnica.

Skupno in vzajemno delovanje učiteljev na večrazrednicah.

Josip Lasbahar.

Ako si mnogovrstne stanove natančneje ogledamo, ter jih važnost in imenitnost, osobito pa jih posebna opravila pretresujemo, tako smemo trditi, da je učiteljski stan v vsakem obziru zares lep, preimeniten in važen stan. Učitelju je izročeno najimenitniše delo, namreč vzgoja nežne mladine. Učitelj odgojitelj ima nalogo, s pomočjo zakonov pedagogike in po nasvetih izkušenih pedagogov pri izročenih mu mladih gojencih vzbujati, razvijati in vaditi one duševne moči, ki vtegnejo enkrat kinčati glavo in srce nekdanjenega umnega in značajnega državljana. Ravno to pa, namreč vložiti pri mladini temelj in podlago za poznejše življenje, voditi jo po onih težkih potih, po katerih le se dospe do potrebne samostalnosti in pravega npravstvenega značaja, ravno to stane učitelju veliko težav in truda.

Posameznega otroka odgojevati in podučevati, večjemu učitelju ni tako težavno; spoznati mu je le svojstva in zmožnosti svojega učenca, po katerih se mu bode ravnati. A težja naloga zadene učitelja ondi, kjer ima vzgojevati in izobraževati več otrok raznega spola in mnogovrstne nadarjenosti oziroma duševne zmožnosti, in kjer je množica otrok izročena večim odgojiteljem, kakor je to na večrazrednicah.

V poslednjem slučaju, namreč, kjer je izvrševati trudapolno delo vzgojitve večim osebam, je vzlasti potrebno, da so razni činitelji pri vsem svojem postopanju složni, ter drug drugemu po mogočnosti podpirajo s svetom in tudi v djanju. Učiteljem na večrazrednicah nima biti prigovor „Sloga jači, nesloga tlači“ le znan, ampak jim se je strogo po njem ravnati. Le tako bode jim mogoče svoj cilj in konec doseči.

Ako pomislimo, da imajo učitelji višjega oddelka ali razreda v podučevanju posameznih predmetov le nadaljevati, ali, da se učencem dađó novi pojmi učne tvarine le na podlagi že znanih in jasnih, tako je dovolj jasno, da je

boljše in koristniše za učence, in da se zlajša trud učiteljem, ako vlada med njimi složnost in harmonija. Učitelje, ki na večrazrednih zavodih delujejo vzajemno in zavedni si splošnega cilja, lahko primerjamo z mnogovrstnimi kolesci, ki se nabajajo v uri. Kako se redni tek ure pokvari, ako ji kolesce, ali tudi le majhen zobček odstranimo, ravno tako pretijo vstavljati in uničiti dobre vspehe šole oni slabi nasledki, ki imajo svoj izvir v neslogi in disharmoniji učiteljstva.

Skupno in harmonično postopanje učiteljev na večrazrednicah pa je v dvojnem obziru potrebno, namreč v prvi meri z ozirom na ona sredstva, ki podpirajo odgojo v ožjem pomenu, nadalje pa tudi gledé načinov in oblik poučevanja raznih predmetov. Ako se hoče doseči smoter gledé odgoje šolske mladine, tako ima biti učiteljem prva skrb, da kraljuje v vseh razredih prava, stroga disciplina in da tolikovažen in potreben spremljevalec, lep red, šole nikoli ne zapusti.

V šolah, kjer prave discipline in lepega reda ni, se deca ne odgojuje! V vseh razredih je skrbeti, da otroci natanko izpolnujejo vse, kar se jim je gledé prihajanja v učilnico in odhajanja iz nje povedalo; sploh se mora zahtevati stroga izpolnitev vseh onih zapovedi, katere imajo najtehtniši upljiv na zadržanje in spodobno vedenje učencev, bodi si pred, med ali po nauku. To pa je mogoče le ondi, koder so učitelji v teh stvareh enake misli in kjer ob priliki nadzoruje vsak učitelj vse učence vseh razredov. Več oči namreč več vidi, in več ušes več sliši.

Pa tudi vsakdanje poučevanje zahteva zastopnosti in splošne vzajemnosti med učitelji; in to že zagadadel, ker ima učitelj na višji stopnji tvarino posameznih predlogov nadaljevati in širiti, kakor to mnogovrstne razmere in okoliščine nanesejo. Včasih se prigodi, da graja učitelj učenca višjega oddelka pri spisju zaradi te ali one črke, ter ne pomisli, da so krivi tega učitelji sami, ker se ob priložnosti niso odločili za te ali one obrazce posameznih črk.

Isto tako se moramo čuditi, ako stopimo ob letnem času tu ali tam v cerkev, kjer se obhaja šolska maša, pri kateri ima popevati mladina cerkvene pesmi. Videli bomo sicer veliko otrok slišali pa le malo glasov.

Ravno tako zanimivo je na nekaterih šolah poslušati, kako se podučevajo dečki v telovadbi. Zdaj vidiš trumo učencev, ki se sučejo na zaslišani „halb rechts“ in „halb links“, potem slišiš učitelja, ki se trudi učencem raztolmačiti, kaj imajo storiti na povelje „links um“, „rechts kehrt um“ itd., in drugi dan bodeš morda slišal, da se poslužuje učitelj tudi pri telovadbi le slovenskega jezika. —

Da tamkaj, kjer se take prikazni javijo, ne vladate vzajemnost in edinost mej učiteljstvom, zapazil bode tudi nepedagog. Mi pa moramo na ravnoč izreči, da take razmere razvoju in občemu napredku dotične šole nikdar ne bodo na prid, in — da njeno vodstvo ni v pravih rokah. — Ako so kedaj, tako so ravno gledé delovanja na večrazrednicah na mestu pesnikove besede, ki se glasé:

„Eins muss in das andre greifen,
Eins im andern blühen und reifen“.

Kje in kedaj pa si naj učitelji večjih zavodov svoja mnenja in skustva drug drugemu javljajo? — Kje naj se o različnih, šole se tikajočih prasanjih, o postopanju v tej ali uni zadevi itd. posvetuje in sklepa? — Za to je šolska postava odločila domače ali lokalne konference.

Ni naša naloga razpravljati o važnosti in potrebi takih zborovanj; tudi o tem govoriti, kaj se ima pri domačih takih konferencah reševati, se nam nepotrebno zdi, saj je njih delokrog na Štajerskem po naredbi c. kr. dež. šolsk. sveta z dne 30. junija 1881. l. šte. 4022 dovolj in nadrobno določen. Ne moremo si pa kaj, prav resno povdarjati, da je plodonosno in vspešno delovanje konferencij tudi le tam mogoče, ker so vsi činitelji, t. j. postavno poklicani udje teh zborov si svesti svoje izvrševalne vloge, kjer vlada mej učiteljstvom poleg izborne marljivosti in vnetosti za prevažen naš stan prava zastopnost in kolegialna ljubezen, opirajoča se na osebno spoštovanje posameznikov.*)

Kjer pa se šopiri ohola prevzetnost bolj nadarjenih in spretnih, ter grdoglednost in zbadljiva zavidnost slabejših moči, kjer sebičnost ali celo brezznačajnost osebno spoštovanje podkopava in neslogi široko cesto gradi, kjer drug nasprotuje drugovim nasvetom iz zgole neprijaznosti in tako očitno kaže, da mu ni za stvar, ampak za otešenje svojih osebnih poželjenj, tam tudi konference ne bodo rodile zaželjenega sadu, tam sploh na skupno in vzajemno delovanje — misliti ni.

Leopold Volkmer, veseli pevec Slovenskih goric.

dr. Jožef Pajek.

(Dalje.)

Med knjigami Volkmerjevimi se hrani tudi listina, v katerej poroča fiskalni urad graški 16. avgusta 1817. leta deželnej sodnji graškej o izkazu, katerega je sestavila krajna sodnija v Ptuj u o premoženju rajnega Volkmerja. Iz tega poročila je razvidno, da je Volkmer ustno svojo oporoko napravil menda v onih dneh, ko je od mrtvouda zadet smrt pričakoval; zapisana pa je bila oporoka še le pozneje, 15. februarja 1816. leta. Volkmer je zapustil 395 fl. in 51 kr. srebra ali konvencijske veljave, pa 105 gold. 47¹/₄ kr. dunajske veljave. S temi denarji so se morali poravnati vsi stroški za pogreb in zapuščinsko obravnavo, in se je moralo še trem strankam izplačati, kar jim je Volkmer sporočil. Z ostalino pa bi se naj ravnalo po volji Volkmerja in po naredbi dvorne pisarne od 17. septembra 1812. l. tako, da naj bere župnik pri sv. Vrbanu za eno tretjino sv. meše, dve tretjini pa se naj razdelite med ubožce pri sv. Vrbanu, ki so dolžni za to za njega moliti. Poročilo fiškalnega urada je podpisal Jožef vitez Varena. Deželna sodnija je odločila, naj se z zapuščino ravna, kakor je fiškalni urad nasvetoval. Iz tega odloka je še razvidno, da je brat rajnega

*) Da je pri vsem, kar se pri konferencah ukrepa, treba se ozirati na domače razmere in krajevne okolščine, mislimo je samo ob sebi razumljivo.

Volkmerja iz njegove zapuščine dobil 100 fl.; Jurij in Jožef Dengg pa, ki mu nista nič v rodu bila, sta dobila 40 gold. Odlok je pisan 10. oktobra 1817. l. podpisan je Brandis.

Nad Volkmerjevim grobom je v steno vzdian kamen z napisom: „Leopold Volkmer.“ Kdor je Volkmerja poznal, vsakdo ga je hvalil. Ko je okrožni dekan ptujski, Karol Kellner (rojen v Dornavi 26. marcija 1751. leta, umrl 11. avg. 1821. l.) 1815. leta pri sv. Vrbanu kot namestnik škofov opravljaj župnijsko obiskovanje, je domu prišedši o Volkmerju to le zapisal: „Pensionirani zlatomešnik, gospod Leopold Volkmer, bi bil s svojo učenostjo in pobožnostjo, pa s svojo neizrekljivo gorečnostjo že davno zaslužil najboljšo župnijo. Zadrževala ga je ponižnost njegova. On je na tihem veliko dobrega storil, posebno s podučevanjem mladine. Veseli ga zavest, da so bili oni možje svoje dni njegovi učenci, ki opravljajo sedaj imenitne službe, in se ga vedno hvaležno spominjajo. Oči so ga skoraj že čisto zapustile, in je tako slaboten in polomljen, da se naravnoč bojimo, da nam bo v kratkem spreminol izpred oči, — iz srea pa se njegov spomin ne bo nikoli izbrisal.“

Meni se zdi, da je Slomšek nedostatne podatke, ki se o Volkmerju berejo v „Drobtinah“ l. 1853 na str. 112., posnel po Kellnerjevem poročilu, koje je menda kar tako pisal, kakor se je spominjal, in leta 1814. graškemu škofu predložil. V tem poročilu trdi dekan Kellner krivo, da je bil Volkmer takrat še le 71 let star, (namesto 73 let), in da je bil v dušnem pastirstvu 45 let (namesto 43). Kellner piše, da je bil Volkmer pri sv. Ožbaltu 3 leta (namesto 4), pri velikej cerkvi v Ptuj pa 15 let, kar je res. Pri sv. Vrbanu trdi, da je bil 15 let (namesto $5 + 4 = 9$ let). Pri sv. Martinu trdi, da je živel kot opešanec 11 let (namesto 4). Pri sv. Vrbanu trdi, da je živel kot opešanec 1 leto (namesto 4). Menda je teh pomot nekaj to krivo, ker je Volkmer, še tudi takrat, ko je pokojnino užijal (od leta 1808 — 1816) po zmožnosti svojeje v dušnem pastirstvu pomagal.

Književno blago Volkmerjevo

uvrščeno po onem redu, v katerem je nastalo.

Pri nekaterih izdelkih svojih je Volkmer sam pristavil letnico in tudi den, pri drugih se pa najdejo taki podatki pristavljeni od prepisovalcev. Pri nekaterih basnih zamoremo vsaj približno starost s tem določiti, da se oziramo posebno na nemške pisatelje, iz katerih je večkrat snovi svoje zajemal. V Volkmerjevem životopisu, sestavljenem od Šimona Povodna, ki je našega ljubeznjivega pesnika dobro poznal, beremo namreč, da si je Volkmer vsako leto nove knjige naročal, in nje pridno prebiral. Verjetno je torej, da si je koj vselej dotično knjigo naročil, kakor hitro je zaslovela. Ko njo je čital, in se mu je katera snov posebno za razmere slovenskega naroda na Štajerskem prikladna zdela, njo je pač tudi koj hitro za potrebe svojih rojakov predelal.

Prve pesniške izdelke stavim v ono dobo, ko je Volkmer kaplanoval pri sv. Ožbaltu, od l. 1765 do 1769. Gellertove basni so namreč bile natisnene 1746 — 1748. Gleimove 1756 — 1757, Lessingove pa v letih 1753, 1759, 1784.

Verjetno je torej, da je Volkmer vsaj nekatere svojih basni, katerih snov je zajel iz imenovanih pisateljey, in ki se bodo pozneje vse imenovala, že v tej dobi pisal v podučenje svojih slovenskih župljanov. Ko je bil Volkmer kaplan pri velikej cerkvi v Ptuj (1769 — 1784) je spisal leta 1778 predgo: „Concio pro festo dedicationis. Dicta ad St. Margaretham. Dnea in Albis 1778“, ki jo hranim v rokopisu. Takrat je spisal tudi več cerkvenih pesni, kojih je precejšnje število prepisal Jožef Štuhec, okoli leta 1800 učitelj pri sv. Lovrencu na Goričkem, nekaj jih je pa bilo natisnenih v Gradcu leta 1783. Knjižica ima obliko osmerke, šteje 78 strani, in nosi na čelu napis: „Pesme k tem opravili te svete meše, s toj pesmoj pred predgoj, iz nemškega na slovensko prestavljene za fare Optuiske dehantie. V Graci, pri Franci Antoni Royeri. 1783.“ Vsebina knjige je ta le:

Stran 3 — 16: Pesem k sv. meši: „Mi padnemo na kolna * Pred Te Bog Sabaoth“. Stran 17 — 18: Pesem k predgi ob nedelah: „Prekrižmo se no rečmo zdaj: * V ime Oče no sina.“ Str. 19 — 37: „Litanie od vseh svetnikov, no molitve, kak se tiste vsaki den, razvi sobote, no praznikov Divice Marie, popodne pri božji službi glasno pod odgovorjenjom tega lustva moliti morejo.“ Str. 38 — 44: „Lavretanske litanie, ino molitve, kak se tiste ob sobotah in praznikih Divice Marie namesto te ob drugih dnevah naprepisane litanie od vseh svetnikov moliti morejo.“ Stran 45 — 49: „Obudjenje teh božjih turgentih, kere se vseli na konci te predge no krščanskega podučnja tem lustvi od ene zvezde do druge glasno, ino zastopljivo napre moliti morejo.“ Stran 49 — 52: Adventna pesem: „Rosi, nebo! To pravico! * Megle! dol nam dajte njo.“ Str. 52 — 56: Adventska pesem pri zornici: „Češena si Divica! * Z lučjo obdana vsa.“ Str. 56 — 59: Božična pesem: „Tö den, vsa stvar se veseli, * Od Boga je nareti.“ Stran 59 — 62: Postna pesem: „Jaz čem tvoje mantre pöti, * No smilenje s tobom meti“ Str. 62 — 65: Velikonočna pesem: „Zveličar je gor vstano, * Na tretji den gane rano.“ Str. 65 — 67: Fünkušna pesem. „Prid' o sveti Duh! ti Oča, no Sin, * Persone ste tri, no en Bog edin“. Str. 60 — 70: Pesem na praznik presvete Trojice. „Jaz molim tri persone. * V njih enega Boga.“ Str. 71 — 75: Pesem k procesji svetega Rešnega Tela. „Nebeški duhi! k nam dol prite, * No pöti nam pomagat ite.“ Str. 76 — 78: Pesem ob vseh praznikih Marije. „O Mati božja, kronana, * Vseh angelov kralica.“ Potem še sledita dve strani poprav tiskarskih pogreškov.

Od leta 1784. do 1789. je bival Volkmer pri sv. Vrbanu. Takrat je menda spisal svoje tri basni, kojih snov je zajel iz Pfeffelnovih, ki so bile leta 1783 natisnene. Iz te dobe hranim tudi rokopis: „Concio pro festo transfigurationis D. N. J. C. Dicta ad S'tam Marga. 1785.“ Blizo 50 takih predig hrani č. g. Janez Strah, župnik pri sv. Roprtu. V tej dobi je pisal tudi čestitko, s katero je njegov učenec, pozneje škof, Ignacij Zimmermann, pozdravil župnika Omuleca pri sv. Vrbanu o njegovem godovanju. Zimmermann se je rodil v Bistrici leta 1777, in je iz Volkmerjeve šole leta 1787 v Gradec odšel; umrl je leta 1843. Pri sv. Vrbanu je zložil Volkmer pesen od sv. Jožefa, ki se je pela pri sv. Lovrencu na Goričkem; hranim njo prepisano od pokojnega g. župnika Antona Stranjščaka. Pri sv. Vrbanu je skrbel Volkmer tudi za to, da so dobile vse župnije v ptujski dekaniji priročno knjigo za zdavanje. V roke sem dobil le

eden izvod, in sicer v rokopisu. Naslov knjige je: „Ritus celebrandi sacramentum matrimonii. Sacramentum hoc magnum est. in Christo et in Ecclesia. S. Paulus. Pisano v farofi svetega Urbana v tem leti 1788.“ Obsega samo 6 listov, ki so v lapidarnem zlogu pisani, in sicer tako dovršeno krasno, da moramo Volkmerja naravnoč umetnika v krasopisju imenovati. Leta 1789 je bila natisnena Volkmerjeva knjižica: „Der Messgesang. — Mešna pesem. V Graci pri Widmannstätti“ 16°. 22 strani. Kakor poroča Povoden, je Volkmer v Vurbergu, kjer je bival v spomladi leta 1789. spisal pesen „Od tobaka“ in „Od kmečkega stana.“ Dalej poroča Povoden ravno tam: „Pisal je tudi cerkvene pesni za svečano službo bojo. med katerimi je znana mešna pesen in zahvalnica: „Tebe Bog mi hvalimo“; pa tudi druge duhovne pesni so vredne sem prištete biti. Pisal je tudi nedeljska in prazniška evangelija s kratkim jako spodbudljivim razlaganjem v tistem narodnem jeziku, kojega v ptujske dekaniji vsakdo razume“. Povoden sicer ne pove, ali je Volkmer ona evangelija v Vurbergu pisal ali ne, pa verjetno je. Dozdaj se mi ni posrečilo to knjigo v roke dobiti. Od leta 1789. do 1812. je bival Volkmer pri sv. Martinu. Na to dobo kažejo sledeči proizvodi. Leta 1794. je prepisal že imenovani učitelj Jožef Štuhec od Volkmerja zloženo pesen: „Razkri jezik čudovito, * Mesa na krvi skrivnost“. Letnico 1795 nosi Cvetkov prepis Volkmerjeve pesni „Od kmestva“. Kakor kaže Murkovo izdanje „Volkmerjevih fabul in pesmi“ je „Hvala kuhne“ bila zapeta pri domlatkih v letu 1795. Kakor kaže prepis Cvetkov je „Tolžba enega vincerla“ o domlatkih leta 1797. nastala. Kakor prica Murkovo izdanje, je bila „Sodba krez dekle pri domlatkih“ v letu 1801. zapeta. Kakor kaže prepis Štuhečev, so drugega maja leta 1802. pri sv. Lovrencu na Goriškem peli Volkmerjevo pesen, katero je navlašč za vmeščenje župnikovo zložil. Štuhec govori v svojej zbirki (II. del, str. 504) o knjigi, ki nosi naslov: „Pesem k božji službi v rimski katolški cerkvi vekši tal iz nemškega in latinskega na slovensko prestavljene od Leopolda Volkmera. 1805.“ To knjigo mi je 8. januarja 1884 izročil bivši učitelj Miklošičev, sedaj umirovljeni starina gosp. Fr. Regholec, rojen 8. junija 1801. Njegov oče je bil Čeh. in je služil kot učitelj pri sv. Ilnu v Slov. goricah. Regholec je dobil knjigo od učitelja Štuheca. Regholec je še poznal dom Volkmerjev na velikem trgu v Lotmergu; poznal je tudi brata njegovega, ki je bil jako velik mož. Regholec dvomi o tem, da bi bil Volkmer kedaj evangeliščice izdal. Ves rokopis teh „pesmi“ obsega 130 listov, ki so 29 cm široki in 16 cm visoki. Besedam je povsodi v sekiricah napev pridejan. Najpreje je 73 pesmi za vse nedelje in praznike skoz celo leto. Potem sledi 20 pesmi v čast Marijino; po nekod manjka sekiric. Na zadnjem mestu stoji 19. pesni za godove svetnikov; tudi tukaj manjka po nekod sekiric.

Leta 1807. je bila natisnena Volkmerjeva knjižica z naslovom: „Hvala kmetičkega stana ino tobačie trave v dveh pesmah zapojena v leti 1807.“ Pod tem naslovom je majhna slika, na katerej vidimo med dvema drevesoma dve ovčki; na tleh pa leži pastirska piščalka. „V Marburgi, se neide per Josephu Martinu Merzinger bukvarju. Pritiskana pri Fr. Schützi“. Osmerka. ena pola. Na drugej strani je gaslo: „Vsaka dobra reč se sama hvali; pa ne vsaki pozna, da je dobra, či se njemi ne pove.“ Povedal sem pa že, da je po poročilu Povod-

novem te dve pesni zložil l. 1789; tudi prepis Cvetkov kaže letnico 1795. Leta 1809. je spisal predigo za velikonočni pondeljek, v kateri govori o praznem zaupanju; hrani se pri sv. Vrbanu. Leta 1809. je pisal tudi: Pesem pred nai svetešem Sakramenti iz latinske Thomaža Aquina prestavljena: „Ty velki strahovitni Bog, * V spodobi kruha skriti.“ Leta 1809. je pisal po spričevanju Murkovem in Cvetkovem. „Hvalo in zaničevanje landverov.“ Leta 1812. je odšel Volkmer nazaj k svetemu Vrbanu, kjer je ostal do svoje smrti. to je, do leta 1816. Na den sv. Florijana (4. maja) leta 1813. je zapel pesem: „Čujež ali najeti pes“, po spričevanju prepisa rajnega Jakoba Košarja. Prepis hrani gosp. Matej Suhač. Na den svetega Vida (15. junija) l. 1813. je nastala pesen: „Kruh ali človeške nevošljivosti“ po spričevanju Košarjevem. Iz prepisa Košarjevega je tudi razvidno, da je na den sv. Gerice (15. novembra) 1813. leta nastala pesen: „Slovo od mojega hrasta“. V rokopisu Volkmerjevem, obsegajočem prevod latinske pesni „Pange lingua“ se bere na koncu beležka; „Zapojeno na den svetih Janža in Paula (torej 26. junija 1813.“ Ker je 'pa Štuhec to pesen že leta 1794. prepisal, mora torej stareja biti, in pomeni izraz „zapojena“ le to, da so pesen res imenovani den v cerkvi peli. Štuhečeva zbirka se hrani v župnijski knjižnici v Lembahu. Leta 1814. je začel Volkmer zbirati svoje basni in pesni. Od te zbirke, ki je v rokopisu ostala, sem dobil samo prvi del v roke, ki kaže na čelu ta le napis: „Zmes za pevca. I. del. Pisano v farofi svetega Verbana pri Ptui 1814.“ Na sledečem listu se pa bere: „Dragi pevec! Pšenica da bolši kruh, kakor zmes, pa zmesni je dober, da pšeničnega nega. Vzemi iz mojih rokah zmes; po časi znaš iz drugih pšenico dobiti. Bodi zdrav! Izdelavec.“

(Dalje prih.)

Ščinkovec ali zeba.

Praktična obravnava pesmi v Začetnici, stran 86.

(II. šolsko leto.)

1. Kratek popis ščinkovca.*)

Kateri pozna ptico, ki jo tukaj vidite? — Ščinkovec. Tej ptici še pravijo tudi zeba! Kako pravijo še tej ptici? Kateri mi vé imenovati ptico, ki je ravno tako velika kakor ščinkovec? — Vrabec. Kaj bome tedaj rekli o ščinkovčevej velikosti? — Ščinkovec je tako velik, kakor vrabec. Ponovi to S! Poglejmo si njegovo glavo. Kake barve je glava? — Plavosivkaste. Kaj ima glava tukaj spredej? — Kljun. Kakošen je ta gledé velikosti? — Kratek. Kakošen je na konci? Poglej B! — Celo malo pripognjen. Kaj véš o kljunu? — Ščinkovec ima kratek, na koncu malo pripognjen kljun. Ponovi R! L! — Kaj ima ščinkovec na obeh straneh glave? — Očesi. Kaj še? Ušesi, kateri se pa ne vidite, ker ste pod perjem skriti. Kake barve so prsi? — Rudečkaste. Kake barve je trebuh? — Trebuh je bel. Kako pa ima ščinkovec čelo, kreljuti (perotnici) in

*) Kot učilo pri popisu naj se rabi natlačen ščinkovec ali vsaj podoba. — Popis je tudi lahko krajši, kakor ga tukaj podamo.

rep? — Čelo, rep in kreljuti so črne. Kaj še zapazite na repu? — Da je z belim robom obdan. Ste kreljuti čisto črni? — Ne, oni imate dva bela pása. Kake barve pa je ščinkovec po hrbtu? — Rujav. Kaj veš o barvi ščinkoveca? Kaj ima ščinkovec tukaj? — Nogi. Sta nogi visoki ali nizki? — Nizki. Kaj ima ščinkovec na nogah? — Kratke prste in na teh kratke zakrivljene krempljce. Ponovi B!

Ščinkovec prebiva pri nas povsod po vrteh, pa tudi po gozdih. V zimah, katere niso zelo mrzle, ostanejo ščinkovci pri nas, ter letajo z vrabei okoli hiš in skednjev. A v zelo mrzlih zimah odleté v toplejše kraje. — Kje prebiva ščinkovec? Ostane tudi po zimi pri nas? Kedaj.

Ščinkovec (samica) si pleče prav lepo gnezdice. Kateri vé, kam si ščinkovec dela svoje gnezdo? Na drevesa. Da, on si dela svoje gnezdice na veje, katere niso previsoko, pa tudi ne prenizko. V gnezdo, katero je prav mehko, s perjem in z dlako postlano, znese samica 4—6 sivih rujavopikastih jajčec, katere v dvanajstih dneh izvali. — Kje dela ščinkovec gnezdo? Kakošno je gnezdo? Koliko jajčec znese noter? V kolikih dneh je izvali? — Od česa se živi ščinkovec? — Njegova navadna hrana so gosenice in drugi mrgolinci. Po zimi se živi od različnih semen. Nam je tedaj ščinkovec koristen ali škodljiv? Ga smemo tedaj preganjati in loviti? Ali smemo druge ptice preganjati? Pomnite si: kdor ptičice preganja, lovi ali pa celo muči, tak je hudoben človek ter ni vreden, da ga solnce obsije. — Kateri vé, zna li ščinkovec lepo peti? Ja, on ima zelo lep in močen glas (navadno poje: čink, čink.) nauči se pa tudi od človeka druge pesmice žvižgati. — Kje si dela ščinkovec navadno svoje gnezdo? Na katera drevesa? — Kostanj, lipo itd.

II. Učitelj pripoveduje zapopadek pesmi v kratkih stavkih.

V širokih senčnatih vejah zelene lipe prebival je nekdan mlad ščinkovec. Veselo je prepeval v njenih vejah; od ranega jutra do poznega večera razlegalo se je daleč na okrog njegovo prijetno petje. Lipa ga je pa tudi bolj ljubila nego vse druge ptice. Za njegovo gnezdice mu je prepustila posebno vejo. — Prva leta je bil ščinkovec lipi za to dobroto tudi hvaležen, a komaj je prišlo tretje leto, že se je prevzel ter se lipi grózil, rekoč: „Vejica, na katerej sem že tolikokrat svoje gnezdice pletel, ni tvoja ampak moja. Moj je tudi les, cvetje in senca, katero veja dela!“ Lipa, katero so te besede v srce zbolele, mu vrže gnezdo z veje in tako je moral predrzen ščinkovec brez zavetja v druge kraje odleteti. — Učitelj povest izprašuje.

III. Učitelj čita celo pesem, učenci zró v knjigo.

IV. Učenci prečitajo pesem jeden- ali dvakrat.

V. Učenci berejo posamezne kitice, učitelj pojasnjuje manj znane besede ter pomaga sestavljati zapopadek vsake kitice, kakor sledi;

Beri še enkrat prvo kitico! Kako lahko rečemo namesto „bival“? — Prebival, stanoval. Kdo je bival na zeleni lipi? Kedaj pa je bilo to? Nekdan, pred davnim časom. Kak pa je bil ta ščinkovec? Mlad. Kateri vé te dve vrstici tako povedati, da bodo besede tako postavljene, kakor navadno govorimo? Na zeleni lipi je bival nekdan mlad ščinkovec. — Kaj je delal ščinkovec v vejah lipe? Prepeval. Katere veje so senčne veje? Veje, katere imajo veliko in gosto

listje, ki delajo veliko senco. Kako lahko drugače rečemo namesto „ki so dajale mu hlad“? — Ki so ga hladile. Kaj ga je hladilo? Senčne veje.

Zapopadek prve kitice je:

Na zeleni lipi prebival je nekdaj mlad ščinkovec, ter se v senčnatih vejah lipe hladil in veselo prepeval.

Ponovi S! Še T! Čitaj drugo kitico!

Lipa ga je „bolj ljubila“. Povej to drugače! Lipa ga je raje imela. Beri drugo vrstico tako, da bodo besede tako postavljene, kakor navadno govorimo! — Nego vse druge ptice. So bivali v lipinih vejah tudi drugi ptiči? A koga je lipa vendar najraje imela? — Ščinkovca. Beri dalje! Vejo mu je odločila. Kako lahko rečemo namesto „odločila“? — Dala, izbrala. Vejo mu je pokazala, na katero si sme gnezdice plesti. Zakaj stoji tukaj „gnezdice“? — Ker pomeni majhno gnezdo.

Zapopadek druge kitice je:

Lipa je ščinkovca raje imela, kakor vse druge ptice; prepustila mu je vejo, na katero si je gnezdice pletel.

Povej zspopadek druge kitice N! J!

Čitaj tretjo kitico!

„Ko so tekli prvi časi“. V začetku, kmalu potem, ko mu je lipa vejo dala si je gnezdice spletel. Kak je bil ščinkovec lipi prve čase? — Hvaležen. „Jedva“. Namesto jedva lahko rečemo „komaj“. Kdo je predrzen? — Tisti, kateri si preveč upa. Kako lahko rečemo namesto „grozil“? — Je pretil. Beri dalje! Kdo govori te besede? — Ščinkovec. Komú jih govori? — Lipi. — Kaj pomeni beseda „tolikrat“? Tolikokrat, velikokrat, mnogokrat. Beri sedaj prvo in drugo vrstico in sicer tako, da boš besede tako postavil, kakor navadno govorimo! — Vejica, na katerej sem že tolikrat svoje gnezdo pletel. Katero besedo bi lahko namesto „nego“ postavili? — Ampak, temveč. Kako še lahko drugače rečemo namesto „cvet“? — Cvetje. Kaj pomeni tukaj beseda „hlad“? — Senca.

Zapopadek tretje in četrte kitice je:

Nekoliko časa je bil ščinkovec lipi za to dobroto hvaležen, a potem se je prevzel, ter si je hotel vejo osvojiti.

Ponovi L! Š!

Beri zadnjo kitico!

Lipo to do srea „zbóde“. — Lipo to v sree zaboli. Kako bi lahko to drugače povedali? Lipo to zelo žalosti? — Da je postal ščinkovec tako predrzen. — Mu gnezdo „obali“. Mu gnezdo vrže. Kaj pomeni beseda „preširni“? — Predrzni, (nehvaležni). Kam mora sedaj odleteti? (V daljni svet.) Česa ni več imel? Zavetja, doma. „Z doma“ v tuji svet zléti. Lipa je bila do sedaj njegov dom in gnezdo njegovo zavetje, ker se je v njem deža in hudega vremena varoval. Kaj pomeni „v tuje kraje,“ (v druge dežele.)

Zapopadek zadnje kitice je:

Lipo je v sree zabolelo, da se je ščinkovec, kateri bi jej moral hvaležen biti, prevzel. Njegovo gnezdo mu vrže z veje, tako, da je moral sedaj z doma v tuje kraje odleteti.

Ponovi ti! Še M!

Kaj je zapopadek I., II., III. in IV., kaj zadnje kitice?

Kaka je bila lipa, ker je ščinkovcu vejo prepustila, na kateri si je gnezdice pletel? — Radodarna, dobrotljiva. Kak bi moral tedaj ščinkovec lipi za to dobroto biti? Hvaležen. Je bil tudi v resnici hvaležen? Kako dolgo? Kaj je potem storil? Se je prevzel. Kako je govoril lipi? Je lipa ščinkovca prej zelo ljubila? Ga je še tudi sedaj ljubila, ko je postal tako prevzeten? Ne, njo je to žalostilo, ona ga je kaznovala. S čim? S tem, da mu je gnezdo z veje vrgla. Brez česa je bil sedaj ščinkovec? Brez doma, brez zavetja. Je bila za njega to velika kazen?

Kaki moramo biti, če nam kdo kako dobroto skaže? Moramo mu biti za to dobroto z miraj hvaležni. Se smemo prevzeti? Ne, kajti vsaka prevzetnost se ojestro kaznuje.

VI. Učenci berejo celo pesem večkrat, učitelj pazi, da se besede dobro naglašujejo.

VII. Učenci se pesem na pamet učé in pozneje deklamujejo.

Zapisal T. Godomerski.

Dostavek k učni sliki „Zimski dan.“*)

Po končanem pogovoru te pesmi ali tedaj, ko se pesem ponavlja, popiše se lahko zimski dan po primernih vprašanjih ali značilnih besedah n. pr. tako-le :

Zimski dan.

Zima je. Peč žari. Zamišljen gledam v žarjavico. Zdaj potegne nekdo za hišni zvonec. Zvonec zazvoni, Na vrata potrka in v sobo stopi Nikolaj, moj prijatelj. Pozdraviva se in po pozdravu reče Nikolaj: Greš z menoj na led? Hitro oblečem toplo obleko in sežem po drsalkah. Zelo mrzlo je. Zobje klepečejo. Udje otrpno. Nič zelenega ni videti, vse je belo ali rujavo. Vrabci sede na jasliah. Vrane iščejo hrane po cestah. Bogat grof se pripelje v saneh nasproti. Škrobotei glasno shrobočejo. Po kratkem hođu prideva k ribniku. Drsališče se sveti v solnčni bliščobi. Led je gladek kakor steklo. Mnogo ljudi, velikih in majhnih je na drsališču, Kmalu tudi midva drčiva po gladki ledenici. Na ledu je prijetno. Tam se vozi eden v krogih. Tukaj se pelje skupina ravno naprej. Nihče ne toži čez mraz. Vse je veselo. Zdaj trčita dva drug ob drugega. Oba padeta. Pa kmalu sta zopet po koncu. Kaj se je tam na robu zgodilo? Deček se je zapeljal čez mejo drsališča. Led se je vdrl. Skoraj bi bil našel fantek na dnu ribnika svoj grob. A hitro ga zgrabi mož za ovratnik tu ga reši smrti. Potem ga pelje stareji brat domu. Drugi pa ostanemo na ledu do mraka.

*) Glej „Pop.“ str. 8 in 9 letnik 1885.

Pisma „Popotniku“.

Iz Mrzle doline.

I.

An facies es Titire tubans
sub tegmine fagi?

Ljubi Popotnik! Ali Ti je kaj znano, zakaj je pri nas, v Tvojem rojstnem mestu in njegovem področji vse tako nekako poparjeno in klavrno med Tvojimi nekdanjimi prijatelji? Od kod izvira to? Glej, da Ti odkrito povem, vsi smo postali nekako malobesedni, tihi, dà, mlačni celo. „Zakaj?“ čujem Zbolel nam je skušeni, zvesti, dobri prijatelj. On nam je bil vsem vedno zanesljiv svetovalec in uspešen pomočnik v vseh zadevah: pravi prijatelj svojim prijateljem. Zdaj pa revež že dalje časa hira, boleha; vsi udje so mu nekako otrpnili, glava celo se brani opravljati svojo službo. Nogam se zdi telesna peza pretežavna in rokam potrebni posli — prenevarni. Za Boga, Popotnik! to Ti je res bolezen, katerej navadni zdravniki ne povedó pravega imena. — „Kako je bolezen nastala?“ prashaš. Znano Ti bo še, dragi Popotnik! da je v Tvojem rojstnem mestu včasih slab zrak, kateri črstvo razvijanje ovira in celo zadušiti hoče. — Veš moj ljubi, temu pa so krive posamezne tuje, ali domače po tujem odgojene rastline, ki izdihajo tako „soparn“ vzduh in okužijo okolico. — No, pa o tem dosti! Že čujem Tvoje ponavljavno vprašanje: „kdo pa je ta nesrečni bolnik?“ Vrli uspešnodelujoči mož, korenjak po duši in telesu. Ti bo gotovo znan! o saj veš kedo je tako marljivo polnil z dobrim blagom Tvojo potno torbo, kedo Ti je dajal najizdatnejo podporo v zibeli, kedo Ti je dal potno palico v roko? — O seveda, to je: Celjsko učiteljsko društvo!

Hej, tovariši mi dragi, kaj pa pomeni ta neodgovorna mlačnost? Koliko časa bomo še dremali nekaterim našim „prijateljem“ na ljubo? Kaj mar nismo pod postavnim zavetjem? In če je naše delovanje na postavni podlagi, zakaj naj bi se skrivali in odtegali pogledom, kateri tu pa tam prek kake rame padajo na naše delovanje. Ne, zadosti mlačnosti! čas je, da se zopet zberemo in začnemo zopet delati! Zbirajmo se zopet v društvo! V društvu je moč! Delujmo s postavno dovoljenimi sredstvi za povzdigo šolstva in učiteljstva, za omiko, izobražbo milega nam naroda, iz kojega smo izrastli, med kojim delujemo in za čegar srečo nam je skrbeti sveta dolžnost. Tovariši! Koseski nam kliče:

„Gani se! komur je mar zahvale prihodnjega vnuka.

Gani se! kogar je sram zasramovanje rodú!“

Trdnostoj.

Iz Zakotij. Na Silvestra večer 1884.

Cerkva lepe stavbe, snažno in okusno urejena, zamore človeka mnogo bolj k Bogu povzdignoti, nego li mala ubožno opravljena. Podobno je tudi z učilnico.

Ves drugačen duh veje v prostornej, svetlej, zdravej šolski sobi, nego v malej, zaduhlej sobici!

Vesten učitelj zamore v pripravnej šolske sobi več opraviti, nego li v nesposobnej, in naj se še tako trudi. In kako srečna je družina učiteljeva in on sam v prostorněj, svetlej in suhej sobi!

Kakor vse drugače je z družino onega učitelja, ki ima v stanovanje tesno, mračno in žalibog še mokrotno stanico. Oni učitelj je ne le na zdravji ampak

tudi v gmotnem obziru boljši od družega, in bode, ker zdravejši, v šoli tudi veliko lažje deloval od zadnjega.

Smelo torej trdim, da v dober prospeh nauka in odgoje narodne šole nam je v prvi vrsti potreba tudi primernih in pripravnih šolskih poslopij. Kakšna naj bi bila šolska poslopja, da bi zadostovala v pedagogičnem in zdravstvenem obziru, o tem nas podučuje dotične ministerske naredbe. A koliko se na deželi ozira na te, posebno kar se tiče starih poslopij, to uči vsakdanja izkušnja. Večinoma je vse odvisno od dobre ali zle volje dotičnih krajnih šolskih svetov in občin. Blagor učitelju, ki deluje v za šolo vnetej občini; a gorje mu, ki ni tako srečen. Koliko sitnosti, koliko grenkih ur mora prestopiti!

Da bodo otroci in odrasli veselje in spoštljivost do šole imeli, ako vidijo, da je ona vse drugačno poslopje, nego li njihove domače bajte, je gotovo. Otroci bodo rajši v šolo dohajali. Ako je pa narobe, pa gotovo ne. Vem, da so mi otroci dejali: „Kaj bom prišel, vsaj nimam prostora“, in mislil sem si: prav imaš! —

Stariši pa so rekli: „Kaj silite, da bi otroci vedno v šolo hodili, vsaj jih imate tako vsikdar odveč: Da vse to neredno šolsko obiskovanje prouzročuje, je žalibog le prereresnično. In kdo trpi? Nauk, odgoja, dobro ime šole in pa učitelj! Stopimo v neko najeto vaško šolsko sobo! Po minist. naredbi 9.6.873 bi bilo v njej prostora za 20 do 25 otrok; ali brez ozira na dotično naredbo, marveč z ozirom na šolske klopi, za 49. Pride pa povprečno 70 otrok (pa še niso vsi!), kakor imajo pač ravno čas. Klop ima prostora za 4 učence, pa se ti jih naprha po 6 po 7 v eno. V takej komaj 2.5 m visokej sobici, kakšna soparica! če tudi imaš vedno odprto okence. Kako se naj red ohrani? Kako piše? Kakšen vpljiv ti je v zdravstvenem obziru? In to je faktum s kojim se naj računa! Kakšen zamore biti splošen vspeh takšne šole? S kakim veseljem se poda vsaki dan učitelj v šolo? Vse veselje se mu zatre, ter ga nekako mračnega, otožnega naredi. Ko sem tovarša nagovarjal, naj bi si tudi on te „blažene“ sobe izkusil, mi je lakonično odgovoril, da gre rajši domov za peč sedet. Da, lahko mu, on je še samec. — No, ko šola mine, pride pač učitelj v boljšo sobo. Da, če gre gosp. župnika obiskat! A učiteljevo stanovanje je v starem šolskem poslopju pri tleh dve sobici, ena manjša od druge in pa mokri, da ti vedno rosé in se črevlji kar čez noč pobelijo. To je privatno veselje! — In kaj so taka stanovanja, pove ti „Gesundheitspflege“ v. Dr. M. Gauster na str. 77, jaz pa sem si že sam izkusil in tudi drugi pred menoj.

Zakaj se pa postavnim potem nič ne stori? Moj Bog! to je lahko rečeno, pa težko storjeno. Od leta do leta tolažijo te stavljenjem novega poslopja. človek je lehkovoren in kje drugje se pa tudi ne dobi sposobnega stanovanja. Kaj se če z ubogo — (pa samo na duhu) — „gmajno“?

Se vé, okrajna šol. oblast priganja k stavljenju novega poslopja, a očetje krajnega sveta jo že zasuknejo, in stroge postave v tem oziru pa nimamo. Učitelj sam tudi ne more zidati, ker njegov upliv le toliko stori, da pravijo: „Vsaj mi še take hiše nimamo pa je le dobro, vsaj doma tudi niso otroci na kaj boljega navajeni, če ni prostora v klopeh, pa naj na tleh sede, je že dobro za 5 ur.“

Za nekaj je že resnica, vsaj so še v tem kraju dimnice doma, in gostokrat tudi kočej, ovčka, kozica ali pa telek z gospodarjem v enej sobi prebiva in spava. Za kratek čas bodi povedano, da sem na nekem sprehodu opazoval, kako je v hiši in kuhinji ob enem precej velik vol v piskere kukal, ko je 12letni (!) dečko kuhal. Smešno je bilo, kako se je volič otresal, ko se mu je bilo preveč v nos pokadilo.

Dragi moj! s takim ljudstvom je križ. Treba je potrpljenja, a tudi strogi od oblastne strani. A časom bo že tudi šlo; imam gotovo upanje, vsaj ni baš revno ljudstvo, marveč le blagor šole še nikakor zapopasti ne more.

Da sem odkritosrčen, včasih, ko primerjam naše šolsko poslopje drugim, ki se mi prave palače zdé, me pa res neka zavidljivost in nevolja obdaja, — tedaj pa kar z roko po čelu drgnem, kakor bi me revmatizem dajal — in zopet je vse dobro. Mislim pa si: vsaj je še menda kje drugje tudi slično, kaj si češ!

Baleški.

Narodno blago.

XXXVIII. *)

Pravljice iz Sloveagraškega okraja.

Zapisal Fr. V.

1. Začetek Sloveagraдца.

Pravijo, da je med Gradom in Gradiščem bilo veliko jezero. Zato se je gospoda od ene graščine k drugi v čolničnem vozilu.

Sloveagraški knez je imel hčer z imenom Elizabeta. Prigodilo se je, ko se je hči iz Grada v Gradišče vozila, da se je čolnič zvrnil in ona v vodo padla in utonila.

Ko knez to zve, je tako žalosten, da ne ve kaj storiti. Sicer ve, da hčere žive več dobiti ne more, pa mrtvo bi še vendar rad videl. Ali jezero je bilo globoko in nihče ne ve, kje je v vodo padla, toraj bi jo bilo pač težko najti.

Imel pa je knez dva razbojnika na celo življenje v ječo obsojena. Ta dva pokliče pred se in jima reče: „Kaj vama je ljubše: celo življenje v ječi sedeti ali pa hrib prekopati, da jezero izteče.“ Izvolila sta drugo. Proti severu sta prekopala vejo Pohorja. Pa ko sta delo končala, sta umrla. Jezero pa je oteklo v Dravo!

Knez je že prej obljubo storil, kjer bo hči našel, tam bo cerkev sezidal. Ko se voda oteče, zapove knez hči iskati.

Tam, kjer je njeno truplo ležalo, je sezidal cerkvico, posvečeno sv. Elizabeti, ker je hčeri bilo Elizabeta ime. Okoli cerkve je potem nastalo več poslopij, katerih število se je vsako leto množilo. Tako je sčasoma nastalo malo mestice.

2. Grajska gospa.

Neki grof na Gradu je moral v vojsko in bilo je negotovo, kedaj se vrne.

Med tem dobi prevzetna njegova žena Elizabeta dvojčke. Bila sta lepa krepka dečka. A mati ju je sovražila. Zapovedala je ključarju naj ju iz gradu spravi in umori, grofu pa, kadar se povrne, ničesar o tem ne poved. Ključar položi uboga dečka v jerbas, ju pokrije in nese v dolino. Sreča ga pa neka mu znana kmetica in ga vpraša, kaj nosi. „Otroka grajske gospe, pa molči!“

„Prijatelj, ničesar ne povem! Ali daj ju meni, hočem ju kot moja izrediti.“ Rečeno, storjeno. Ključar v gradu pove, da je dečka umoril.

Pa fanta sta izrasla v vrla pastirja. Nekaj let pozneje je bil grof na lovu in je našel oba dečka. Kako se začudi zagledavši v njunem obrazu podobo svoje žene.

Vpraša ju po imenu in domu, pa še le od kmetice izve, kaj se je bilo dogodilo. Grof si od kmetice dečka izprosi, ter ju da izgojiti v hrabra viteza.

*) Glej lanski „Popotnik“

Po tem priredi v gradu veliko gostovanje, h kateremu povabi vse svoje prijatelje. Prišla sta tudi dečka, ki še dozdej nista na gradu bila in torej tudi matere ne poznala, sploh ne vedela, da sta tukaj doma. Med gostovanjem pripovedujeta mlada viteza prigodbo o svojem življenju in vprašalo se je: „Kaj zasluži mati, ki svoja lastna otroka umoriti veli?“

Grajska gospa pravi naj bi takovo mater v z noži nabodeni sod djali, in po hribu v dolino spustili. Grof na to ženi sinova predstavi, po tem pa se od nje izrečena sodba izvrši.

Na mestu, kjer so našli sod z razkosano grofinjo, veli grajski gospod cerkev sezidati. Pravijo, da današnja farna cerkev na tem mestu stoji.

Dopisi.

Kranjsko. Kakor ste uže omenili v Svojem listu, osnoval se je odbor za priredbo občeslovenskega šolskega društva slednji čas v Ljubljani. Tudi pravila so uže sestavljena, manjka le še potrdila od strani sl vlade in — društvo prične lahko koj svoje delo. Namen mu bode podpora slovenskega šolstva, vzlasti pa v takih krajih, kjer se naši deci vzlic v zakonu izrečenej narodni ravnopravnosti celó prvi pouk v tujščini sili. Ne bomo tu razpravljali, je li nam bilo v to svrho treba osnovitve novega društva — vsaj imamo yendar „Narodno šolo“, družbo, katere namen je isti, seveda, zbog pomanjkanja materialnih sil, le bolj skromen, treba bi pač bilo jej priskočiti v pomoč se z d a t n o močjo, — a vsekako moramo izraziti svoje začudenje nad tem, da v osnovalni odbor sl. društva „Sv. Cirila in Metoda“ niso vzprejeli niti jednega poznanege šolnika slovenskega, — da ne rečemo — učitelja! Tako preziranje nár. učiteljstva od strani naših veljakov mora užaliti vsakega zavednega slovenskega učitelja....

V jednom zadnjih listov lanskega „Popotnika“ omenil sem, da je „Nar. šola“ oziroma nje odbor, po vsej Kranjskej nastavila več poverjenikov, ki so zgolj učitelji. Kakor slišimo, tudi dobro delujejo v dobro prekoristne šol. ke družbe. Po nekod (ko n. pr. na Vrhniku, na Krškem) priredile so se baš po inicijativi „Nár. šole“ poverjenikov prav izvrstne veselice y korist tega društva in so mu prinašale uže lepih svot v gotovini. Mislimo, da bodo take veselice za „Nár. šolo“ postale prav običajne, poverjeniki naj le storé svojo dolžnost, národ náš ni gluha, kadar gre za kako koristno napravo, — in kaj bi bilo pač koristnejše, nego je šola, prava národna šola!

„Deutscher Schulverein“ zadnje čase osobito skrbno obrača svoje oči na Kočevanje ter njih šolam zdatne podpore deli. Prav, svobodno mu! Le slovenske pokrajine naj v miru pusti sé svojimi dvömljivimi darovi....

Slišimo, da „šematizem Kranjskih ljudskih šol in učiteljev“ še ne bode izšel kmalu. Ne vemo, smo li prav poučeni o tej stvari ali ne, vsekako pa mislimo in tudi upamo, da imenik dobimo še — letos.

Bruno.

Novice in razne stvari.

[C. kr. dež. šolski svet] je v svoji zadnji seji s privoljenjem poljedelsk. ministerstva izrekel večim ljudskim učiteljem za pospeševanje kmetijskega napredovalnega pouka svoje priznanje, je s porazumljenjem z dež. odborom odobril nasvete okr. šolsk. sveta za Mariborsko okolico, glede poduka v drugem deželnem jeziku v kamniški šoli, je rešil prošnje za dovoljenje petletnih doklad in odpustitev rednih glob, je potrdil negativen odlok nekega okr. šolsk. sveta proti zahtevanju občinskega urada, naj bi se udje občinskega zastopa smeli vdeleževati sej krajnega šolskega sveta, in je izrekel grof Meran-ovemu nadzorniku Armin Binder-ju za njegovo odlično in prezasluzno sodelovanje pri zgradbi novega šolskega poslopja v Stainz-u svojo zahvalo. Na ljudskih šolah so se namestili: kot nadučitelj Anton Farčnik na Polzeli; kot učitelj Ludovik Kossegg v Thörl-u in Simon Šalamun pri sv. Trojici (okr. Ptuj); kot podučitelj Ludovik Fürst v Feldebah-u in kot podučiteljica Barbara Höchtl na dekliški šoli v Ljutomeru.

[Šolska poslopja na Štajerskem.] Preiskovanje o stanju šolskih poslopij na Štajerskem je pokazalo, da je bilo v preteklem šolsk. letu 179 šolsk. poslopij v prav dobrem, 246 v dobrem, 246 v povoljnem in 94 v ne povoljnem stanu. Notranja uprava bila je v 87 šolah prav dobra, v 260 šolah dobra, v 319 povoljna, v 99 šolah deloma manj-deloma ne povoljna, Nova šolska poslopja so zgradili na Polzeli, v Prihovi, v Vitanju, v Friesach-u, v Mitterdombahu, v Vuzenici, na Breznu, v št. Ožbaltu (Mahrenberg), v Peterdorfu, v Winkel-u, pri sv. Jožefu, v Štainzu in v Köflach-u. Razun tega se je še 29 poslopij v veči ali manjši meri prenovilo.

[Ljubljanski knezoškof dr. Misija] pristopil je te dni „Matici Slovenski“ kot ustanovnik.

[Za Slomšekovo nagrado] je poslal gosp. Rakoša 3 glđ. 37 kr., katere je v ormuškem učit. društvu nabral. Lepa hvala! Ziher.

[Srednje šole v Avstriji 1885 leta.] Po poročilu naučnega ministerstva imamo letos po vsej Avstriji 171 gimnazij (proti 169 šolskega leta 1884.) Od teh zavodov jih je 96 z nemškim, 40 s češkim, 23 s poljskim, 4 z laškim, 1 z rusinskim, 1 z srbsko hrvaškim in 6 z utrakvističnim učnim jezikom. Sedaj obiskuje latinske šole 55.946 gimnazijalcev proti 55.247 minologa šolskega leta; število učencev se je toraj nekoliko pomnožilo, a ne toli znatno, nego prejšnja leta. Na 85 (86 prešnjega leta) realkah poučuje se letos in sicer na 59 z nemškim, na 16 s češkim, na 5 s poljskim, na 4 z laškim, in na jednom s srbsko-hrvaškim učnim jezikom. Vseh 19 nižjih in 66 višjih realk obiskuje letošnje leto 17.047 učencev proti 16.574 leta 1884. Ponk na realki v Piranu bo kmalu prenehal in se poučuje letos še samo v dveh razredih.

[Enkejev komet.] Profesor Barnard našel je, da se je Enkejev komet zopet vrnil. Kakor je Enke uže leta 1819 preračunal, potrebuje ta komet 1200 dnij za svoje potovanje in se je od leta 1819 res vsaka tri ali štiri leta opazoval.

[Kaj je jezik?] Börne to vprašanje rešuje, na naslednji način: Jezik je posoda — duhu. Oni, ki je bolj duhovit, govoril bode zmirom lepši jezik, nego pa tisti, ki je na duhu revnejši; a lončena posoda se lahko takó čista ohrani, ko zlata skledica in na tem je baš vse ležeče Br.

[Prebivalstvo v Bolgarji.] Statistična pisarna v Sofiji objavila je navadne statistične podatke ljudskega številjenja, katero se je vršilo od 1. do 13. januarja 1881 leta. Bolgarija brojila je tedaj 2.007.619 prebivalcev in sicer 1.027.803 moških in 980.116 žensk, tako da pripada 1049 moškim le 1000 žensk. 40.4% vsega prebivalstva bilo je otrok še ne 14 let starih; od

odraslih bilo je pa 12·8% samskega, 41·2% zakonskega, 5·5% udovskega stanu in 0·1% ločenih. Gledé veroizpovedanja pripada glavnej cerkvi v deželi, namreč grško vstočnej 69·9%, potem biva v Bolgariji 28·8% Turkov, 0·7% židov in 0·6% družih veroizpovedanj, osobito rimsko-katoliških kristijanov, protestantov in gregorijancev. Po materinem jeziku je 67% Bolgarov, 26·3% Turkov, 2·4 Vlahov, in 1·9% eiganov, ter 2·4% tujcev t. j. 14.020 španjskih židov, 12.376 Tatarov, 11.551 Grkov, 3.832 Armencev, 1.275 Nemcev, 1.124 Rusov, 1.894 Srbo-Hrvatov in 2.387 pristašev drugih narodov. Največ prebivalcev vse kneževine namreč 96·5% je domačinov t. j. v Bolgariji rojenih, 1% jih je doma iz Trakije in Makedonije, 1·9% iz drugih dežel in 0·6% podanikov tujih velevlastij.

Vabilo. Ptujsko učiteljsko društvo bode 12. februarja t. l. ob 1/2 11. uri dopoldne v okoliški šoli zborovalo. Vzpored: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Prostovoljno predavanje. 4. Volitev novega odbora 5. Nasveti. K obilnej udeležbi vabi odbor.

Vabilo. Učiteljsko društvo za Mariborsko okolico imelo bode v četrtek dne 12. februarja 1885 ob 10. dopoldne svoje redno zborovanje s tem le vzporedom: 1. Zapisnik. 2. Poročilo odbora o društvenem delovanju v preteklem društvenem letu. 3. Govor gosp. J. Koprivnika „o nalogi narodne šole glede gluhonemih in slepih otrok. 4. Volitev novega odbora 5. Nasveti. — K temu zborovanju se p. n. društveniki vljudno vabijo in se nadejamo z ozirom na velevažnost in zanimivost g. Koprivnika predmeta prav živahne vdeležbe. Odbor.

Javna zahvala.

Čestiti gospod dr. J. Orosel, odvetnik v Mariboru, je učiteljski bukvarnici za Mariborski okoliški okraj precejšno število „matičnih“ knjig zdatne vrednosti podariti blagovolil, za koji blagodušen dar se čestitemu gospodu doktorju javlja najiskreneja zahvala.

Književni odbor za Mariborski okraj, 20. dne januarja 1885.

M. J. Nerat,
tač. načelnik.

Gabr. Majcen,
tač. tajnik.

Listnica.

Vredništva. Gospod V. A. v št. L.: Tako je prav, da se tudi Vi vendar enkrat poskusite. Za začetek prav dobro. Pride ob času. Le še več kaj! — Gospod I. F. v Lj.: Vaša objuba nas kaj veseli; le skoraj jo izvršite! — Gospod Fr. V. v št. L.: Prelepa Vam hvala na poslanem nam izvrstnem blagu. Prosimo lepo, nadaljujte! — Gospod J. L. v Čr.: Mislimo da bodete zadovoljni. Le še kaj družega. — Gospod A. P. v P.: Seveda, le pošljite. Sploh bi nam vstregli, ko bi nam o takih stvareh redno poročati blagovolili. — Gospod V. J. v št. J.: Izvrstno. Le nadaljujte! — Gosp. F. Š. v P.: Smo zadovoljni; le pošljite! Tudi „narodno blago“. — Drugim p. n. pisateljem pismeno. Čest. dopisnike vljudno prosimo, da nam marljivo in redno poročati blagovolijo.

Opravištva. Vsem gospodom, ki so nas pismeno prosili za določanje „Popotnika“, prav radi vstrežemo. Prosimo pa, da objube ne pozabijo, kajti tiskovni troški so ogromni, naročnina pa kaj počasi „kaplje“.

Današnje številko smo poslali vsem dosedanjim naročnikom, da si še tudi niso naročnine doposlali, prosimo pa jih prav vljudno, da to v kratkem storé ali pa nam javijo, ako lista ne žele prejemati, da ne damo več istisov tiskati, kot jih potrebujemo.